

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 15.

V Trstu, 16. julija 1898.

Letnik II.

Pesni.

I.

Ko bi ti me zapustila,
Ne bi smrti si iskal,
Trpel bi v spominu ná-te
In otrpnil — in propal!!

Tožnim glasom si govoril
Nekdaj mi besede te,
In zalile so očesi
Nama žalostne solze.

II.

Oj večnost peklenska to bila je res,
Oj strašne to bile so vice,
Ko sem hrepenela vse dni, vse noči,
Ozreti se v drago ti lice...

Pa divi se z mano, moj ljubec, sedaj,
Odpirajo se mi nebesa,
In blaženstvo sladko mi v prsih kipi,
Izpij je — iz ust — iz očesa!

III.

Kaj mi krajšalo je čase
V osamelih dneh,
Kaj mi dušo je tešilo
V žalostnih nočeh?

V njem zdaj vzcevele so ciklame
Sredi praprotja,
V njem strmijo plahe srne
V té iz zákotja...

Pojdi, ljubec, pojdi z mano
Onkraj to vasi,
Gledi, v moji tej samoti
Temen gozd šumi!

V belih dneh so tamkaj pele,
Ptičice z menoj,
V žalostnih nočeh ihtele
Sapice z menoj...

Vida.

Ženska osloboja in zakon.

Spisala Danica.

Srečni zakon! Ali si moremo sploh še kaj misliti, kar bi uplivalo bolj dobrodejno na razvoj npravstvenega, moralnega življenja, nego je harmonična zveza dveh bitij v srečnem, blaženem zakonu? Mož, sam na sebi morda silovit, surov, se oblaži v veselem krogu svoje ljubljene družine. Njegov morda le preostri, trmasti značaj se omehča pod uplivom dobrohotne, blage ženice. A žena, sama morda neodločna, slabotna, utrdi si značaj, naslanjaje se na krepkejšega, trdnejšega svojega soproga. Kaj pa še-le kopica nedolžnih otročičev! Če nima ljubezen sploh uže dovolj moči, da ublaži človeško srcé, ublaži je ljubezen do teh nedolžnih, malih stvaric, — očetovska, — materinska ljubezen. Koliko moralicne moči daje starišem pogled v nedolžne oči njihove dece! — Istinito, izvor največje sreče, največjega blaženstva je srečni zakon.

Ali žal, kako malo je srečnih zakonov!

In ni čuda.

Kako se pa sklepajo dandanes v obče zakoni? Kolikokrat je ljubezen povod takej zvezi? Sebičnost našega veka zatira navadno vsa srčna čutila ter daje govoriti le računajoči pameti. Ta potrebuje večje svote denarja v razvoj svojega podjetja ter gleda, da si jo priženi, ne gledé na značaj in srcé svoje izvoljenke, marveč le na njeno mošnjo; onemu se je pristudila gostilniška hrana ter se ogleduje po dobri kuharici, ki sicer ugodí njegovemu želodcu, nikdar ne njegovemu srcu. Drugi zopet potrebuje sijajne reprezentantinjé svoji hiši i. t. d. A dekleta se le udajajo, da si le osigurajo bodočnost.

A srce, srce, kako malo ima ono govoriti ob sklepu zakonov!

Ali se moremo potem sploh še čuditi, če zakonska ne harmonirata, če je njiju hiša kraj obupa in razjedajočega kesa, mesto kraj blažene sreče in mirú?

Res ne poznam institucije, človeka bolj ponižajoče, nego je konvencionalni zakon! Seveda se mi bode ugovarjalo: saj so često i taki zakoni prav nesrečni, ki so se sklenili iz ljubezni. A obratno so često zakoni prav povoljni, koje je inspiriralo prav prozaično gmotno vprašanje.

Da, res je tako. Dostikrat so tudi konvencionalni zakoni prav srečni, če se združita dva človeka, ki sta si v svesti svojih dolžnosti, koje jima nalaga zakonski stan. Skupni interesi, skupno delovanje ju veže vedno tesneje in prvotno prijateljstvo se spreminja sčasoma

v pravo srečno ljubezen. Seveda, nimajo baš tu nikakih zaslug otroci, ki tvorijo vedno najtesnejšo vez mej zakonskima. Da so pa tudi prav zaljubljeni parčki često nesrečni, temu je pa zopet povod slepa, brezumna zaljubljenost, ki ne vidi v ljubljenem bitju človeka, marveč angelja, junaka, uzor človeka. Ko se jima poleže po preteku medenih tednov najhujša strast, spoznata v svojem uzoru le navadnega človeka z človeškimi hibami in poraz je gotov. Toda pametni zakonski, kojim ni bila ljubezen le slamnati ogenj, se bodo vedeli novemu položaju akomodirati, srečno prebivši nevarno krizo.

A kaj nam je storiti, da se ohrani zakon v svoji prvotni, neskaljeni čistosti, da se zatrejo vsi nevredni, računajoči povodi k zakonski zvezi? Res, prav težko — da, celo nemožno je to v našem sedanjem socijalnem položaju.

In vendar smelo trdim, da poznam sredstvo, ki bi spremenilo zakon zopet v to, kar mora naravno in moralno biti: srčna zveza mej možem in ženo v ohranjenje človeškega rodu.

In to sredstvo je žensko osvobojenje.

Vem, da se zoper to trditev zopet vzdigne glasni vrišč in krik.

Kako more slobodna žena pospeševati srečo zakona? Zakonska žena, ki naj bode uzor milobe in udanosti, ki naj le skromno deluje v domačem krogu ob domačem ognjišču, ki naj skrbi le za svojo družino, za udobnost svojega soproga — brez brige za ves vnanji svet (seveda s precejšnjo kratkovidnostjo in v obmejenem obzorju!) — ona ista naj se nam nakrat izpremeni v slobodno, samosvojo, emancipirano moderno ženo!

Nemožno!

To bi bil poraz vsemu zakonskemu življenju!

Tako nekako bodo sodili nasprotniki ženskemu gibanju po svojih preddiluvijalnih predsodkih. Toda, oglejmo si stvar natančneje, — nepristransko, slobodno.

Neprosta žena. Njena prihodnost je odvisna le od slučajja, jo li kdo zasubi ali ne. Če ostane sama, kakšno bode ji življenje, pusto, prazno! Ako živi v dobrih gmotnih razmerah, dobro, uživala bode vsaj nekoliko ugleda. Kaj pa, če je revna, če se mora stežka boriti za vsakdanji kruh v skromnih službicah, ženskimi dostopnih? Ali ne vporabi z veseljem prve prilike, ko se ji približa snubec, naj bode še tako oduren in njej nepovoljen? Kako pa hoče takemu možu olajšati in oslajšati življenje, če nima zanj niti najmanjšega gorkega čutila? Tak zakon popelje naravnost v močvirje duševne propalosti in nemorale.

Nasprotno slobodna žena. Duševno in telesno harmonično razvita tvori itak prikupljivejšo sliko, nego dušne revice naše sedanje dobe. Kaj pa še-le kot zakonska žena? Ona si ni »ulovila« moža z vsemi sredstvi koketerije in hinavščine, ni čakala doma v svojem »Altjungfernheimu« zdihtuje odrešilnega viteza. Marljivo delovanje v poklicu, ki si ga je izvolila po svojem ukusu, po svojem nagnjenji, ji je prijetno kratilo čas. Še-le ko ji je srce vzplamtelo za izvoljenega moža, ko ji je žejna duša našla dušo, ki se vjema z njeno, tedaj še-le se je vdala z vso strastjo deviške njene ljubezni v idealno zvezo prostovoljnega zakona.

A to je prvi pogoj srečnemu zakonu.

Nadalje. Kako občuje možki svet dandanes z ženskim spolom? Pač redko se čuje pametna beseda v pogovoru mladih ljudij različnega spola. Ves pogovor se suče navadno le okoli vsakdanjih budalosti, mej koje vedo mladi (in žal, tudi stari!) gizdalini vpletati bolj ali manj spretno vsakovrstnega laskanja, prilizovanja in hlinstva. A to imenujejo »dvorjenje«.

Krasna beseda, vsa vredna našega »fin de siècle!«

Seveda, prav tako se vedejo tudi srečni ženini napram svojim še srečnejšim nevestam. Kot njihovi vdani sužnji se smucejo okoli njih, jim vstrezajo, kjer le morejo, se jim klanjajo, jih obsipavajo z galanterijami brez konca in kraja. In one — kraljice, so vse blažene, meneče, da bode zdaj vedno tako.

A po poroki pozabijo možje kaj kmalu vse ljubezenske slavo-peve. Ponižni sluga se izpremeni često kar čez noč v strogega gospodarja, a mlada ženica stoji tu vsa poparjena — sledi jok in stok — moževa nejevolja — tableau!

Vse drugače je to pri svobodni ženi.

Ona spozna vse laskanje in dobrikanje za nevredno, ker ni v nikaki zvezi s pravoljubeznijo in s spoštovanjem. Vajena spolnovati točno svoje stanovske dolžnosti, uda se tudi v zakonskem stanu rado-ovoljno. Ne bode se čutila sužnje svojega moža, nikakor, marveč se bode akomodirala novemu delokrogu, ki se ji nudi kot gospodinji, kot ženi in materi. In kot taka mora pač skrbeti za moževo udobnost, mora mu streči, kjer in kakor le vé in more, mora mu pripravljati prijeten, prikupljiv dom, da si ga naveže na-se tesneje in tesneje, dokler ni postal prvotni osorni gospodar do cela pravi — — — no, kakor pravi Goethe:

Dienen lerne beizeiten das Weib nach ihrer Bestimmung;
Denn durch Dienen allein gelangt sie endlich zum Herrschen,
Zu der verdienten Gewalt, die doch ihr im Hause gehört.

Ako zakonska žena služi svojemu možu, nima to prav nič ponižujočega na sebi. Nasprotno, to je naravno in to naj tudi bode. Služi mu iz ljubezni.

Naj bi vendar enkrat že nasprotniki ženskega oslobojenja uvaževali, da so dolžnosti privatnega življenja čisto neodvisne od javnih poslov. V javnosti imajo pač ženske iste pravice kakor mož, a v domačem krogu je in ostane ona tiha, nesebična, požrtvovalna prijateljica svojemu soprogu.

Človeška nprav se pač ne da predrugačiti. Dekle samovoljno, odločnega značaja se tudi kot zakonska žena ne bode mogla do cela zatajiti. Take krepke, samosvoje ženske postanejo v zakonu rade to, kar se označi s klasičnim imenom Ksantipa. Dobro, dajte jim primerne delovanja zunaj hiše, kjer bodo smele vpodabljati in vaditi svojo energijo, pa vam bodo doma gotovo najpohlevnejše ženice. Nevporabljene, nakopičene moči jih ravno silijo postopati v domačem krogu drugače, nego bi bilo želiti. A krivda prav za prav ne gre njim, temveč naši organizaciji, ki sili tudi krepke žene samo v tesne spono domačega delokroga. Zato je pa nujno potrebno, da se i zakonskim ženam dovoljuje delovanje v javnosti. Kako se imajo te službe vrediti, da zamore žena spolnovati poleg njih i svoje dolžnosti kot mati in gospodinja, o tem tukaj pač ni moči govoriti.

Tukaj naj bodi omenjeno le dejstvo.

A to še ni vse.

Malenkostne vsakdanje skrbi okoli ognjišča in poleg krparije, neizogibna jeza s posli, kričeči otroci in kar je še več takega, mora storiti i najboljšo ženo sčasoma nervozno — ako baš nima železnih živcev — če stoji le na količkaj višjem duševnem nivaeu-u. Če nima prilike razvedriti se vsaj po nekaj časa na dan zunaj hiše, mora postati sčasoma črna, nejevoljna. Ah, in kako škodljiva je ženska nejevolja srečnemu zakonu! O tem pač priča nebroj nervoznih in histeričnih ženskih, kojim vsi zdravniki tega sveta ne morejo pomagati toliko, kolikor bi jim pomoglo marljivo delovanje v resni službi. Redno delo ob določenih urah ima neprecenljivega upliva na trdno voljo, oh, in kako treba te našim histeričnim damam!

K sklepu naj pa omenjam še bolj praktično stran. V povoljnih gmotnih razmerah se živi prijetno in veselo. A težko je izhajati v bedi. Prazni želodec menda niti ljubezni ne pospešuje; a kolikokrat je pač nepričakovano pomanjkanje krivo neslogi v zakonu. Schiller je bil pač velik idealist, ko je spel svoj občeznani »Raum ist in der kleinsten Hütte...« Da, da, če bi ostal tisti ljubeči parček sam. A

navadno ne izostane božji blagoslov in kočica postaja tesna. V takih slučajih jame navadno mož ženi očitati, da preveč potroši, da ne vé štedljivo gospodinjiti, a žena gleda pisano na moža z vprašanjem, ali res ne more povekšati svojih dohodkov. Ali bi bilo morda napačno, če bi i ona prispevala nekoliko k skupnemu budgetu? In če si to pridobi v javni službi z nekoliko boljším uspehom, nego z običajno šivanko, bo-li to morda kaj škodilo vrednosti pridobljenih novcev? Vsekako nimata potem drug drugemu kaj očitati, ako se trudita skupno za vsakdanji kruh.

Tedaj naša deviza je in ostane: Ženski slobodo in istih pravic kakor možu, kajti to ni samo potrebno v dosego ženskega blagostanja, potrebno je marveč v dosego obče človeške sreče. Prava ljubezen je v civiliziranem narodu možna le mej enakopravnima zakonskima. Ljubezen do sužnje, do nizke služkinje, ni ljubezen. A brez ljubezni ni sreče, kajti

Das Glück ist die Liebe,
Die Lieb' ist das Glück.
Ich hab' es gesagt
Und nehm 's nicht zurück.

O da bi zatemnela...

Nebeške plamenice
Nad manoj se smejo,
Očesca so krilatec,
Ki zrejo na zemljo.

O da bi zatemnela,
Ko gledajo z neba
Nestalnost zemske sreče —
In toliko solza!

Kristina.

Mstinski močeradi.

Povest iz življenja.

Ruski spisal A. Cjehanovič. — Prevel Zaplaninec.

(Dalje).

inil je še poldrugi mesec, in naposled se je pričelo davno zaželeno rokodelstvo.

Voda v Msti je čez nekaj tednov burnega kipenja po »plesih«*) začela padati.

V slapih so zaprli zatvornice, kajti ladje so priplule.

*) Zavijanja reke, ki se šestokrat sklepa v krog.

Kadar priplujejo le-te ladje, se vsi B—ski prebivalci vsipljejo na breg in se vsako leto vesele zanimivega dogodka. Nepristopni vodopadi postanejo brezopasni za težke splave samo spomladi, kadar jih voda pokriva nad dva sežnja visoko.

Plujejo pa ladje z ovsom, senom, žitom, s posodo . . .

Vodopadi tedaj niso nevarni, no zato pa je nevarnost tam na plesih, kjer se Msta vije, liki kača, in kipi kakor zagreta s podzemskim ognjem.

Raz vodopade se barke spuščajo posamično, kakor sani raz ledeno goro.

One so živo pobarvane in odičene z mnogimi raznobojnimi prapori.

Vsaka barka ima po nekoliko krmil zadi in spredi. Število njih je odvisno od velikosti ladje, približno od 36 do 6 na vsaki strani, manje nikoli. Pri vsakem krmilu stoji fant v rdeči srajci, tako, da sta na vsakem koncu ladje dve skupini rdečih srajc. Sredi, na veliki višini, stoji navadno lastnik ladje, ali njegov oskrbnik, takisto v rdeči srajci in vodi pevski zbor.

Veslarji pojó jako ubrano, seveda junaško pesem.

Kakor veter pluje barka po bistrem toku, pesem doni — a plesi so blizo, ti opasni plesi, katere preplujejo le najspretnejši brodarji.

In res, kakih sto sežnjevi pred usodepolnim mestom utihne petje in se začenja razlegati glasno povelje: desno, levo, močnejše itd.

Vesla škripljejo, ladja se vrti kakor smrkež in konečno smukne na varni kraj, in zopet se razlega popevanje, ki je še glasnejše, še slovesnejše, kakor so sploh pesmi zmagovalcev.

Ali druga nesrečna ladja, in takih je jako mnogo, ne uspevša se obrniti, udari se ob breg, ob kamenje in se začne lomiti. Najprej se zavrti v vrtincu tako urno, da se kar ne more gledati.

A kako je pa onim, ki so na ladji! V takem trenutku padejo z obrazom na krov in nemo čakajo, kaj bode.

Zgodi se pa to-le: zavrtevši se, trči ladja v drugi ples, udari ob kamenje drugega brega, sliši se tresk in čez minuto jo razlomi na dvoje (vedno na dvoje) in tedaj priskoči na pomoč vodno rešilno društvo, ki ima ob bregu svojo postajo.

Ljudske žrtve so res redke, no, reka zahteva včasih tudi teh, a od ladje čez minuto ne ostane niti sledu. Vse splava navzdol, in Bog ve, kje odda tok hudomušne reke zlomljene in nerabne kosce.

To je slika povodnji, a potem ko voda upade, zamrgolijo spet na reki kamenoslični hrbti rudokopov . . .

Sarmatov, ki je ves zadnji čas živel ob Pašinih novcih, je hotel koj jeden prvih iti v vodo, ali pametna punica ni ga pustila.

»Nu, i kaj bo, ako ti greš? Nakoplješ malo, a v bolnišnico prideš čisto gotovo, kajti tvoje gosposko telo ne prenese pomladanske vode... Pripovedujejo, da je bil prej pri nas tudi tak gospod, ki je šel na reko, pa še po letu... Nu, še tri dni niso minili, ko se je prehladil in umrl v bolnici. A zdajci je voda grozno hladna, sedaj je še naši vsi ne vzdrže, videl boš, kako jamejo bolehati... Bolje bode, da pojdem jaz. Jaz sem vsaj po krvi rudokopka... i dedi i pradedi vsi so od tega živeli... Moje telo voda pozna. Povodni mož je potiplje pa reče: ta je izmed naših, te se ni treba dotakniti...«

In Paša se je nasmejala, ljubko pogledala v lice Sarmatovu, ki je sedel na klopi z iztegnjenima nogama in z nizko povešeno glavo.

Razvidel je, da ima Paša prav, in še bolj ga je potrla njegova popolna brezpomočnost.

Paša ga je prijela za obe roki, obrnila ga k sebi in nadaljevala:

»Da, ti precej oboliš! Pri kom naj potem ostanem?... Mari naj vzamem Volka za moža!«

Pri tem imenu se je Sarmatov zganil.

»A če se pa ti sama prehladiš?« je vprašal.

»Ne prehladim se! Ne boj se!...«

Od tega dne je Paša začela hoditi na reko.

In resnično, voda ni imela na njo nikakega upliva. Ona je bila takisto zdrava in vesela kakor prej.

Zato je pa duševno stanje Sarmatovo postalo neznosno. Njega je vedno bolj in bolj pekla misel, da se hrani od sredstev ljubeče ga ženske, in da živi od njenega truda, ki jo lahko vsaki trenutek umori.

Vsi so gledali nanj prezirljivo in priimek »gospod«, katerega so mu dajali v posmeh, spravil ga je vselej iz sebe.

Nekolikokrat se je bil stepel, bil se in bil tepen tako, da je prišel ves razpraskan in razdrapan domu. Naposled ni mogel več prenašati.

To je bilo malo dni pred časom, ko se začenja naša povest.

Vršilo se je pa to tako-le:

Nekega večera, ko so imeli priti premočeni klijenti h krčmarju Proklu, je sedel Sarmatov pri kupici žganja in popolnoma pijan mrmral je nekaj sam s seboj.

Prokl je gledal izza omare smehljaje nanj.

Razgovora med njima ni bilo. Krčmar je znal, da ta dečko

živi od novcev hčere Železne Mice, in imel ga je za zelo zvitega fanta.

Polagoma so jeli prihajati njegovi vsakdanji obiskovalci.

Prišel je jeden, pleskaje nalik okovom sè svojo premočeno obleko, potem drugi, zatem so začeli prihajati v trumah, in slednjič je najzadnji vstopil Djak.

Njegova orjaška postava je bila mokra gori do ram.

Zazrši Sarmatova, se je mrko ozrl proti njemu in ne rekši besede, je krenil k njegovi mizi ter sedel, kretaje se nalašč tako, da je nekaj curkov vode od mokre obleke brizgnilo v Sarmatova. Sarmatov se je stresel, prestrašen v svojem premišljevanju, in vzdignil glavo.

»Žganja!« je djal Djak, obračaje se h krčmarju. »Za vse to le!« pokazal je z glavo na polni koš, ki ga je oprezno odložil in postavil poleg nog.

»Ne bode menda mnogo!« je odvrnil Prokl nagnivši se čez pult, da bi bolje videl vrednost ponujanega blaga.

»To tebi nič mar!« je osorno zarohnel Djak. »Prinesi, ako se zahteva,« in obrnivši se k Sarmatovu, je rekel :

»Čuj, dečko, kako pa ti živiš ?«

V njegovem vprašanju je zvenela porogljivost. Sarmatov je zavzeto pogledal na svojega bivšega prijatelja.

»Kaj ne, fant!« je povzel zopet Djak, »za babjim hrbtom je pač boljše živeti, nego do ram v vodi?«

»Čemu to govoriš, Djak?« je vprašal Sarmatov, še višje dvignivši glavo.

»Zato, prijatelj, ker ne delaš prav...«

»To je moja stvar!...«

»Tvoja, tvoja, pa tudi Božja deloma... Le poglej, kako se dekle muči, a ti tu sediš na suhem, pa si namakaš grlo... Ne, brate, raje pojdi ves v vodo, a ne živi na dekletov račun...«

Sarmatov je skočil kvišku, ali železna Djakova roka ga je spet posadila na stol.

»Poslušaj in ne hrži, tvojega hržanja, veš, se jaz ne bojim...

A resnico si dolžan poslušati...«

Železna roka je nadaljevala žmeti roko Sarmatovu, ki je izbulil oči v Djaka in, mahoma razjokajoč se, udaril čelom ob mizo.

Dolgo je plakal, da se je ves tresel, dolgo je molče gledal vanj Djak in slednjič izpregovoril:

»Pridi koj jutri na reko... Vsem delavcem že preseda tvoje vedenje. Jaz sem tvoj iskreni prijatelj in poznam tvoje razmere... Danes sem govoril s tvojo Pašo. Pa ti ženske nikar ne poslušaj.

Ženska, kadar ljubi, ne gre le v vodo, ampak tudi v ogenj, a izkoriščati se s tem, prijatelj, je nesramno... Idi, delaj, kar je mogoče, za nasledke se ne meni, če umrješ — mala stvar... Saj veš, prijatelj, da naše življenje ni toliko vredno, da bi živeli brez dela... Čuj, kaj ti pravim«, Djak ga je stresel za ramo. »Pridi koj jutri! Jaz ti pripravim koš in korec... A? Pojdeš?...«

»Pojdem!«

»Dobro, a zdaj pa pijva! Hej, stric Prokl... Kaj pa z žganjem!«

»Takoj!« se je odzval krčmar v shrambi za omaro. »Pripravljam za vas, prečastni...«

Drugega dne je Sarmatov res prišel na reko.

Dogovorila sta se bila z Djakom, da pojmeta malo dalje od one skupine, kjer je delala Paša, katera bi ga mogla motiti v njegovi nameri. Jutro je bilo, čeprav že jesensko, vendar jasno in skoraj toplo.

Po bledem azuru so se vlačili beli oblaki, solnce je vzhajalo v svetli veliki obli. Msto je ogrinjala naglo gineča megla.

Sarmatov se je bil sešel z Djakom za pokopališčem.

Djak je imel na rami dva korca, na hrbtu pa dva koša.

»Idiva!« je rekel ta, stisnivši roko, »voda je danes izvestno topla, glej, megla vstaja.«

Prišedša k strmemu bregu, sta se jela oprezno spuščati po zaokroženi, opolzki stezi.

Sarmatov je dvakrat padel. Djak mu je molče pomagal vstati in zatem nemo korakal dalje.

Evo vode. Iz nje se še tu pa tam vlačijo slabe niti, no naokoli je jasno in svetlo.

Djak je začel prvi gaziti vodo z izkušenim korakom pristnega rudokopa, in zajevisi parkrat s korcem, pobrskal je potem v njem ter vrgel nekaj zrn v koš in zaklical Sarmatovu, stoječemu zamišljeno na bregu:

»Ruda je!... Nu, pridi! Pogumnejši! Pogumnejši!... Kaj, je hladno?... Zvečer se že segrejeva, pa tudi že opoldne pri Proclu... Nikar, nikar, to je samo iz početka tako, a potem postane povsem toplo, še toplejše nego na zraku.«

Sarmatov se je pogreznil do pasu v vodo. Vsled nevajenosti se mu je dozdevala nenavadno mrzla, in začel je klepetati z zobmi.

»Kakšen mehkužnež!« se je zarežal Djak. »Pa ti si tudi rares slabega telesa. Poglej mene in glej, kako se more... Enkrat! Zopet! Pa že spet! Glej sta že dve zrni... Vidiš tu-le sta. Vleci korec po dnu, pa močnejše, a tolči ni treba, ker s tolčenjem le zabiješ rudo v dno. Si razumel? Nu, nu!...«

Sarmatov je potegnil po dnu, kakor je kazal njegov vodja in izvlekel korec. Na njegovem rešetu se je nahajala ilovica, kamenje in neka mala ribica, ki je bila obupno s srebrnim repičem, a rude ni bilo.

»Le enkrat še zajmi!« je zapovedal Djak.

Sarmatov je še enkrat zajel, in je istočasno začutil, da se začinja razgrevati, t. j. ne ves, ampak le spodnji del njegovega života. V zgornjem delu pa mu je postalo hladneje, vsled česar si je instinktivno postavil ovratnik svoje raztrgane suknje kvišku in potegnil kapo na čelo. Potegnivši precej za tem korec iz vode, je na svoje začudenje zagledal tri velika zrna.

»No vidiš«, je rekel Djak, »da imaš srečo! . . . Urno zdajci . . . Samo jeden svèt še, meni so tudi to svetovali: zajmi in potresi korec po vodi, da odpade vse nepotrebno, a ruda, — ona je težja celó od najtežjih kamenov — ta ostane na rešetu . . . Si razumel?«

Sarmatov je prikimal z glavo in se poprijel dela. Ono se je obneslo zanj dokaj uspešno.

Pregovor, ki veli, da imajo novinci pri početju vsakega dela več sreče, nego njih stari mojstri, se je uresničil tudi pri Sarmatovu.

On je tisti dan nabral rude več, nego sam Djak.

Krčmar Prokl mu je plačal poludrugí rubelj, malone največjo svoto dnine.

Ko se je Sarmatov vrnil domu, moker in silno premražen, se je Paša kár zavzela, ali on jej je oddal rubelj s takim sijajočim in zadovoljnim pogledom, da se je mlada deva razhohotala.

Potem mu je velela, naj se razpravi in je pristavila samovar.

Naslednje jutro je na svoje začudenje Sarmatov vstal kakor prerojen.

Od tega dne je hodil na reko vsaki dan do onega slučaja, ko se je Paša mahoma prehladila, in smo ga mi ostavili, ravnokar vozivšega se iz Proklove krčme in ko je Volk razbil okno sè žvepleno rudo.

(Dalje prihodnjič.)

Spanje prirode.

(Bogdan Kaminsky.)

To ni mrtvaška bela še tančica,
 Ki na prirodi zro mi jo oči.
 Spominja se, molče poveša lica,
 Raz bokov, ram krasan odev polzi . . .

Kot žena danes kaže se priroda,
 Ki s plesa je prišla in ves svoj kras
 Raz sebe trga ... v bolni duši gloda
 Jej divje disonance rezki glas.
 Vrtinec divji vre jej v trudni glavi,
 Omahne v krču spehana na smrt,
 »Umreti, spati...«, kakor Hamlet pravi,
 Odmeva v njeni duši, život strt
 Jej oslabeva ... pada ... njene kite
 Se razvozlajo, kalno zre oko,
 Spominja na trenutke se prežite,
 »Umreti, spati...« jej zveni v uho.
 Umira ... srce več jej ne utriplje,
 Oko zre v daljo, v čelo pada mráz —

Sneg rahlo, tiho se na plan usiplje,
 Zveni iz dalje plesne godbe glas.

Iz češčine preložil *Al. Benkovič*.

Ali naj se in kako naj se pripravljajo otroci za šolo.

Márica II.

Dekateri stariši menijo, da storijo šoli Bog zna kakšno uslugo, ako pripravljajo deco že doma za šolo, kar je pa v njihovem smislu, kakor se lotevajo svoje naloge, celo napačno. Navadno s tem ne koristijo učitelju prav nič, ampak ravnokar škodujejo, nadalje pa mučijo sebe in otroke. Učé jih šteti in računiti, a kar se otroci naučé, je navadno vse mehanično, brez razumevanja. Učé se čitati in pisati in prišedši v šolo, morajo vendarle začeti spet znova, kakor drugi, ob tem se pa dolgačasijo in izgube zanimanje za poduk.

Poučevanje brez metode je za učenca in učitelja mučno in brezvspešno. Kolikrat obupa oče doma nad svojim otrokom, vidé, da mu ne gre in ne gre vzlic največjemu prizadevanju nič v glavico in se čudi potem, videvši, kako otrok napreduje v šoli.

Omeniti mi je še neko drugo vrsto priprave za šolo in ta je, da izkoriščajo stariši šolo za strašilo. Če otrok ne sluša, namesto da bi ga vgnali s svojo avtoritetoj, ga pa strašijo s šolaj: »Le čakaj, ko prideš v šolo, se boš že učil, kaj se pravi slušati. Hu! šola je

huda! Zaprt boš, tepen boš, le čakaj!« Otrok prekorači šolski prag z nezaupanjem in strahom pred bodočnostjo, katera mu prinese kdo ve koliko zlega.

O dà, otroci naj se le pripravljajo za šolo, a celo na drug način. Vzbuja naj se jim zanimanje in ljubezen do uka in šole, česar se pa ne doseže z računanjem, čitanjem, in pisanjem, o, kar malo ne!

Govori in občuje naj se z otroci mnogo in vprašanja njihove vedoželjnosti naj ne ostajajo nikoli nerešena. Dobro je, ako se odgovoru dostavlja opombica: »Glej, vsega tega in še mnogo več se boš učil v šoli. Kaj ne, kako bo to lepo, da boš potem sam znal in razumel take reči, o katerih moraš vpraševati sedaj druge.«

Namesto da bi se otrokom pokvaril okus za šolo že naprej, recimo s pisanjem, naj se jim da ploščica in kamenček, a ne za pisanje črk, ampak za ... risanje, kajti v šoli tudi ne začne učitelj prvi dan z črkoj, ampak z risanjem različnih predmetov v šolski sobi. Tu se riše kamenček, nit, ravnilo, ploščica, knjiga, šolska deska, okno itd. in po tem pripravljalnem poduku, ki traja na veliko ogorčenje lajika po več tednov in ki je po njegovem mnenju igračkanje, šele pride na vrsto zaželeni »i«, od katerega se gre potem od lažjega k težkemu. Otrok naj se zanima za knjigo, a ne z »abecednikom«, ampak s knjigami, v katerih so podobe in o teh podobah naj se pogovarja z otroci, opozarjaje jih: »A tiste knjige, v katerih se čita, so še mnogo, mnogo zanimiveje. Človek se toliko in toliko iz njih nauči. Kadar prideš v šolo in se naučiš čitati, boš že cel možak. Tedaj dobiš od mene dosti lepih knjig, v katerih so lepe povesti za mlade ljudi, kakor si ti, a priden moraš biti.«

Pripovedujejo naj se jim povesti, seveda take, da jih otroški duh lahko prebavi, a tu ne zadošča, da otrok samo posluša, ampak narobe je včasih tudi prav, poslušalec in pripovedovalec naj zamenjata svoji ulogi. Otrok se navadi gladko govoriti in razločno izražati svoje misli in to je, česar potrebuje učitelj.

Na pamet naj se vadijo otroci mičnih otroških pesmic, da se jim vadi spomin, a to spet ne le mehanično, ampak pesem se jim mora razložiti in potem naj se deklamuje z razumevanjem in lepim naglasom. Tukaj mi je omeniti prekrasnih Levstikovih »Otroških iger v pesencah«, za katere nas lahko zavida marsikateri drugi narod.

Tudi petja ne smemo pozabiti. Otroci naj pojó in zopet pojo. Dvakrat bolj ljubeznjiv je otrok, ki zna peti. Koliko zabave ima mati z njim! Začeti se seveda ne sme s težkimi pesmimi, ampak čisto lahkimi in kolikor možno uho božajočimi. Ali smo tukaj v zadregi? Kaj še! Naše narodne pesmi so živ vir, kateri nikoli ne usahne. In

kaj je otroku bolj prikladnega, nego prav iste pesmi, katere je pel narod v otroški dobi svojega razvoja! Kar je pa največ vredno, otroci se ne navadijo samo peti, ne navdušujejo se samo za ta biser-dar božji, ampak uče se negovati in ljubiti naše narodne svetinje.

Največji greh, recimo smrtni greh, je pa to, da se z otroci doma ne občuje izključno v materinskem jeziku, ampak navadno v obeh deželnih. »Kaj boš nemški govorila, K' še slovenski prav ne znaš!« pravi narodna pesen. Tako preproste besede in kako velik duh, kakšna čudovita modrost tiči v njih! Slovenski, materinski — če je materinski vselej šlovenski!? — jezik mora človek znati najprej in na podlagi tega se še-le lahko uči družega, Seveda otrok se najlažje uči jezikov, a kaj to koristi, če pa potem ne zna nobenega prav. Saj skrbe šole in drugi mogočni faktorji, sto in sto momentov deluje na to in nas sili, da se učimo poleg slovenščine še drugih jezikov, zaradi tega naj bo pa ravno obitelj tempelj, posvečen le čisti materinščini, trdnjava, kjer naj bi našla zaščito in negovanje naša sladkodoneča domača beseda. Slovan ima poseben dar za učenje jezikov, ne bojte se torej stariši, da bi se vašemu sinu kedaj slabo godilo prav radi tega, ker se ni učil družega jezika že v — povojih!

Naprej za Boga in domovino, draga slovenska mati, naravna in prva vzgojiteljica svoje dece!

Mlada ljubezen.

Zložil E. Gangl.

6.

Prekrasna si, ljubica ti,
In čarobne tvoje oči!
Iz njih kot iz jasnega strela
V srce me je smrtno zadela.

»Zadela srcé je tako,
Da mi je sladkó in hudó:
Oči teh ne zabim nikoli —
Umr! bi od sreče in boli...«

»Ah, takrat brezkončno gorje
Rodile bi meni solzé,
Od njih bi oči zatemnele,
Ugasnile žarne jim strele.

»In kdo bi me ljubil potem:
Brez tebe si zmotra ne vem:
Upala bi rožna mi lica,
Ostala bi — stara devica.«

Hudi grad.

Piše Milan Sanjár.

(Dalje).

unaj je temnelo. Vzduh je bil jasnomiren, topel in nasičen s krepko vonjavo na novo pokošenih travnikov. Tam na zahodu, še lahko obledelem od zašlega solnca, je žarela edina zvezda, prekrasna Venera.

Ivan je šel skozi sadovnjak domov. Zdelo se mu je, da stoji ob zahodni ograji, kjer se spušča svet nenadoma do potoka in do peščene obrežne ravani, bela ženska postava. Hitel je tja in ni se varal v svoji sladki slutnji, bila je Vera. V nadi, da spregovori z Ivanom besedo na samem, je prišla nekoliko prej na to mesto, kjer sta navadno z očetom uživala večerni hlad po vročih poletnih dnevih.

Razburjeno vesel je pristopil Ivan k nji in smelo položil roko okoli njenega pasa.

»Vera, moj angelj!«

Plaho se je ogledala po beli vrtni stezi, svitajoči skozi mrak ter se mu radostno nasmehnila. Ivan je sklonil obraz na njene temne lase, v katerih je imela pripeto razcvelo, opojno duhtečo rožo.

»Povej, ali si moja?« je šepetal nežno.

»Saj sem ti že povedala!« dela je tiho.

»Povej še enkrat, stokrat! Ne morem se naslušati svoje sreče! Povej!« hitel je strastno.

Tiho mu je položila v odgovor svojo krasno drobno glavico na ramo. A on se še ni zadovoljil, hotel je slišati sladke besede.

»Ivan, rada te imam, neizmerno rada, raje nego vse na svetu — Z burnim poljubom jo je ustavil.

Prepolno srce jima ni dalo govoriti. Prva, čista, iz najlepšega soglasja izvirajoča ljubezen, v vsi svoji velikosti in milini je plavala nad srečno dvojico ter zibala nad njo svoja tajna, rajska krila.

V ravani je blestela voda, ki je po zadnjem viharnem nalivu stopila iz svoje plitve struge ter preplavila svoje obrežne livade. Rahlo je trepetala njena gladina v mehkem luninem svitu. Ta svit pa je igral v drobnem, hitečem valovji, gubil se in se plesaje zopet razsipal v tisočero zlatih isker. Odsev vodovja se je vedno izpreminjal; zdaj so légale od gorovja sem dolge, otemnelosive senčne proge, zdaj letele nazaj svitle, raztopljenemu srebru podobne in izginjale pod temnim bregom. Hipoma se je vse zmračilo: pred luno je prihitel

visoko tam gori majhen oblak. Za hip je izginila preplavljena ravan, le svitla vodena struja, glasno šumeča in padajoča čez visok jez, se je nejasno videla v polutemi. Oblak je hitel dalje. Mesečina je zopet vse ožarila sè svojo bledo lučjo.

Iz daljave se je čulo ubrano petje vaških fantov. Narodna, otožnomila pesem je zdaj glasneje, zdaj v lahni sapi zamiráje donela po mirnem dolu.

Je pa davi slanica pala
Na zelene travnike ...

V tihi sreči je slonela Vera na prsih ljubljenega Ivana. Vsi spomini, vse zlate sanje njene deviške duše so se zlile v eno podobo, v eno misel, v en uzór, vsa njena radost in hrepenenje silnega ženskega srca je imela le eden izvir — ljubezen do Ivana. Z grozo je mislila, kaj bi bilo, ko bi ji nemila usoda vzela moža, katerega ljubi z vsem svojim bitjem, neizmerno, nepopisno, in ki jo je zdaj oklepal rahlo, nežno, sam toneč v valovji nežnega in zajedno viharnega čuvstva.

Z razvaline doli se je svetlikal majhen ogenj v tiho noč, podoben žarečemu, krvavemu očesu, gledajočemu iz temnega lesovja.

»Glej hudograjsko luč!« je dejala Vera. »Ljudje govore, da nanzanja nesrečo!«

»Gotovo je Miha, ki išče zaklada in si kuri!« je rekel smeje se Ivan.

Sem od doma se je čulo zapiranje ograjnih vrat.

»Še en poljub!«

»Lahko noč!«

In Ivan je izginil mej gostim sadnim drevjem.

IX.

Gobino življenje se je v zadnjih tednih dokaj izpremenilo. Malo je bil doma, zahajal je pogosto v mesto, mej prijatelje, glavo je nosil ošabno in samozavestno po konci, poznalo se mu je, da ima denarja. Kupil si je bil nedavno tudi konja z lepo opravo, ki ga je vozil ali nosil malone vsak drugi dan do kolodvora ali bližnjega trga, kjer je imel tudi nekaj vrstnikov in somišljenikov, ki so zdaj, ko se je njegov položaj izpremenil vidno na bolje, radi ponavljali staro, v zadnji dobi nekaj ohladelo prijateljstvo.

Tudi na Jesenik je zopet prihajal. Hotel je pokazati svojemu sosedu, katerega je prej zavidal za blagostanje in vsled tega na tihem črtil, da ni tako na slabem, kakor govore neumni ljudje,

Pri kameniti mizi pod velikansko lipo na jeseniški terasi sta sedela gospodar in Goba. Došel je bil v gospodarskih zadevah. Ko sta se že domenila, je nenadoma dejal Goba:

»Gospod Kres, prodajte mi Hudograjsko razvalino!«

Začudjeno ga je pogledal profesor in odgovoril:

»Ni na prodaj!«

»Saj razpalo zidovje nima vrednosti; kar je pa drevja tam okoli, dobro plačam!« prigovarjal je Goba.

»Res nima razvalina denarne vrednosti, a meni je draga že zaradi krajevno-zgodovinskih spominov, zaradi svoje romantiške lege in prodam je tudi zavoljo tega ne, ker je skoro v sredini mojega gozdnega ozemlja!« je ugovarjal profesor.

A Goba še ni odnehal in ponudil lepo svoto.

Z vrtnarsko knjigo v roci je prihitela zdaj Vera in prosila očeta nekega pojasnila. Goba jo je začudeno pozdravil.

Profesor pa jej je takoj jel razlagati o zaželeni stvari, ko mu je pokazala v knjigi njej nejasno mesto in prisedla.

Strme, udivljeno je gledal Goba z drugega konca mize v krasno devo. Vedel ni, da je tako vzrastla in da je tako lepa, saj je ni videl tako dolgo. Zrl je nekaj novega, neznanega, kar ni še zapazilo na ženski njegovo poželjivo oko, gledal je ves deviški kras napol razcvele rože.

Ko je Vera zahvaljevaje se odhitela na vrt, je nastal molk. Profesor je smehljaje se gledal za ljubljениm otrokom, Goba je pa zamišljeno zrl pred se. Naposled je opomnil zopet o svojem zaželenem nakupu; a ko je videl, da Kres nikakor ni voljan privoliti, se je poslovil.

Odslej je prihajal gosteje na Jesenik. Zdaj je prosil dokaj izvedenega Kresa, naj mu svetuje pri uravnavi zanemarjene Goline, zdaj je kupoval živine za svoje prazne hleve, zdaj si je izpoštojeval gospodarskih knjig. Profesor mu je rad vstrezal in ga sprejemal, dasi umerjeno, vendar uljudno.

In tako se je zgodilo, da se je rodila v glavi Gobe misel, neverjetna, absurdna, nemožna, blazna, a on, samoljuben egoist, je sodil po svoje ter bil uverjen, da se lahko uresniči, ker je pač denar sveta vladar.

Vero, jasno in lepo kakor beli dan, je izbral propali Goba v temnih globinah svojega strastnega srca, za svojo bodočo tovarišico in vsakokrat, ko jo je zopet videl, utrjevala se je v njem ta misel bolj in bolj.

Z vslo divjostjo takih značajev se je oprijel te zapeljive misli. Obetala mu je zdaj, ko je izkusil že mnogo svobodnih naslaj, brezvestno razkošnega življenja, ko je imel na razpolago mnogo denarja, uprav Hudograjski zaklad, kakor so jeli govoriti ljudje — ta misel mu je obetala sedaj novo, neznano življenje, polno radosti, neke tuje in njemu že zaradi tega zanimive radosti. V izprijeno dušo tega človeka je trepetaje zasvital žarek mirne sreče, kakor zatrepeče na kalno valovje deroče, pogubonosne reke jasni žarek velikega nebesnega svetila izmej sivotemnih, gromadnih, divje zmedenih oblakov.

Uglobljen v svoje namene, je stopal Goba zopet domov z Jesenika, ne da bi bil ondi našel poguma spregovoriti odločilno besedo s profesorjem, kar se mu je zdela glavna stvar v tej zadevi; kajti Verino naklonjenost, domišljeval si je v svoji samozavesti, bode pač lahko pridobiti, glavna stvar je, da ima le besedo in dovoljenje očetovo. Da doslej in tudi danes ni govoril, branilo mu je največ Kresovo jasnostrogo okó, s katerim ga je motril tako čudno, da je nehoté povešal svoj nemirni pogled in — molčal. Toda odlagati noče, ne mara več; prihodnjikrat se mora osrčiti, da zasnubi in dobi prekrasno dekle, svoj novi »zaklad«, razen katerega ni imel zdaj, ko je bil razmeroma silno bogat, nobene tako vroče želje.

Tako je mislil in ugibal Goba, gredé po jesenskem brezji, ponosno noseč glavo po konci.

Začul je govorjenje in zagledal, kakih sto korakov na levo v globeli, na leseni klopi pod košato visečo brezo — Lesárja in Vero. Obstal je.

Ivan je oklepal z desnico Verin pas, ter je govoril poluglasno, ona pa mu je nagibala glavo na rame. In ko jo je Ivan lahko poljubil na čelo, bilo je Gobi jasno, kaj je mej onima dvema; jasno, da je ono mlado žensko bitje, o katerem je mislil, da ne ve še, kaj je ljubezen in katero je za gotovo mislil pridobiti, udano drugemu, zanj izgubljeno. Iz prsij se mu je izvil nekov hripav glas.

»Ha, ha... Čestitam! Stari bo gotovo vesel, ko mu povem, kako se ližeta! Ha! Videli bomo!« grohotal se je ter odhajal, besen in razjarjen kakor obstreljena hijena.

»Prokleta! Čakaj mladič negodni, tebi posvetim!« je govoril dalje in zbiral ves divji srd sovraštva žejne duše na Lesarja. »Čakaj, jutri že povem ponosnemu starcu, kako se zapeljuje njegova skrbno varovana golobičica! Čakaj!«

»Skusi! Razbijem ti črepinjo, kakor steklemu psu!« je zadonel Gobi debel, močan glas iz hoste.

Ozrl se je na desno.

»A ti, budalo?« rogal se je Goba Mihi, ki je stal v strani in vihtél debelo gorjačo.

»Da, jaz, ki sem te videl v Kresni noči na Hudem gradu!« je vpil Lopár.

Čudovit je bil utis poslednjih besedij, katere so privrele jeznemu Mihi nenadoma iz ust, ko je čul, da namerava ošabni, neprijazni Goba, kateremu je po neuljudni avdijenci zaradi nemških knjig pri-segel osveto, zatožiti dobrega Lesárja, ki mu je brez zasmehovanja poslovenil hudičev zagovor.

Goba je mirno, nemo odkorakal. Miha pa se je porogljivo režal in glasno mislil: »Tedaj se le nisem motil, ko sem videl v bliskovem svitu suho prikazen na razvalini! A vrag si ga vedi, kaj je delal in kdo je bil oni drugi, na tleh? Nemara sama hudoba!« (Pride še.)

Iz poezij H. Heine-ja.

Prevel Al. B—č.

Čemu ta samska solza?
Samo pogled mi kali.
Ostala mi je v očesu
Iz davno prošlih dnij.

Imela je svetlih sestic,
Posušil se njih je sled,
Izginile v noč so z jadom
In radostjo moja vred.

Kot megla izginile z njimi
Zvezdice so plavé,
Ki tisti jad in radost
Smehljale so mi v srcé.

Ah! tudi ljubav moja
Izginila je kot dim!
Ti stara, samska solza,
Izgini še ti zdaj z njim!

Književnost in umetnost.

Nova opera. Jeden prvih modernih čeških skladateljev, K. Kovařovic je obogatel češko gledališče z novo krasno opero »Psoglavci«, katero je češko občinstvo sprejelo z velikim navdušenim priznanjem. Kritike so bile jako laskave in opera je vedno prenapolnjena, ko so na programu »Psoglavci«. Veselé se na tem novem napredku in pridobitvi vrlih Čehov, posnemamo iz »Slov. Naroda« o tej operi sledeče:

Snov opere je zajeta iz 17. stoletja in se naslanja na bojev polno zgodovino Hodov, junaškega plemena češkega. Hodje so prebivali na zapadni strani češkega kraljestva in bili njegovi graničarji. Na svojem praporu v grbu so imeli pasjo glavo, simbol pazljivosti; odtod njihovo ime »Psoglavci«. Za plačilo marljivega svojega posla so uživali že od nekdanj nekaljeno svobodo in so si, neposredno podrejeni češkemu kralju, prosto delali postave in v Domažlicah volili svoje sodnike. Tukaj so hranili Hodje tudi svoj prapor in svoje privilegije, katere so jim podeljevali češki kralji.

Po belogorski bitki l. 1621. pa se je shujšala osoda hodskega plemena. Karol Lichtenštanski jih je prodal nemškemu plemenitašu Lamingerju, ki je skušal krutim načinom zatreti vso svobodo hrabrih Hodov. Ti pa so se junaško in ognjevito pogajali za svoje stare, zgodovinske pravice, a zaman.

Lamingerjev sin, Maksimiljan, je premagal Hode v obupnem boju in dal kmalu na to preiskati vse hodske krajine, da bi našel stare pergamene, stare privilegije. Zadnjikrat se je zaiskrila takrat zavest zgodovinsko opravičene svobode; v obupnem boju so se skušali oteti svojega tirana. potem pa je utihnil vojni hrup mej Hodi za vselej.

Iz poslednjega leta teh žalostnih časov je povzet libreto operi »Psoglavci«. Začetek I. dejanja nas pripelje v vas, kjer prebiva rodbina Jana Sladkega. Mati njegova, vdova glavnega sodnika hodskega, je energična žena, ki uživa daleko na okrog velik ugled. Ravno v predvečer sta prišla dva hodska sodnika in ji prinesla stare pergamene v železni skrinjici, naj jih spravi ona v teh nevarnih časih. Za Jana, sina njenega, ne marajo Hodje, češ, da se premalo udeležuje hodskega zborov ter živi le svoji družini. Radi tega se je polastila Jana silna žalost; globoko zamišljen se sprehaja sam pred svojo hišo in toži potem prišedšemu Jiskri, vaškemu dudlarju, svojo tugo, šeš, narod ne mara zanj, dasi bi bil pripravljen položiti vse na oltar hodske prostosti. Tedaj prihrumé veseli vaščani, ki plešejo pe godbi dudlarjev narodne plese. Vse se vrti in poje. Namah pride grajščak Laminger s premstvom mej veselo množico in zahteva, naj mu izročé svoje pisane pravice. Silna razburjenost! — Toda Laminger da spremstvu povelje, naj poišče ta hodske »zaklad«. Kmalu na to prinesó železno skrinjico s pergameni; le dva je skrila mati in jih oddala sinu.

II. dejanje se vrši na Trhanovskem gradu, kjer biva Laminger s soprogo Katarino. Za pisalno mizo sedé pregleduje ugrabljene privilegije ter se silno jezi. Na to pokliče hodske sodnike, mej njimi

tudi Jana, in vpričo njih pomeče listine v ogenj. Prapor pa jim zažene porogljivo pred noge.

Kar vstopi kraljevski sel in oznani, da morajo hodske veljaki takoj pred praški kraljevski sodni stol.

V drugem prizoru tega dejanja se pripravljajo hodske sodniki na odhod v Prago. Narod jim naroča, naj ognjevitost zagovarjajo hodske pravice, njihovo prostost. Zlasti Jan Sladky obljublja, da hoče, če treba, zastaviti svoje življenje za prostost Hodov.

III. dejanje začena s sodnijsko obravnavo. Sodnik predsednik razklada navzočim Hodom, da so njih privilegiji izgubili vsako veljavo, da tudi ona dva pergamena, katera je predložil Jan, nimata nikake vrednosti več.

Tu prinese Laminger vest, da se je pričel nov upor. Sodnik zahteva, naj prisotni veljaki s svojo besedo zajamčijo, da bo mir v deželi. Jan tega ne stori, zato ga izroči sodnik Plzenskemu sodišču.

V drugem prizoru vidimo v Plzenski ječi Jana, obsojenega na — smrt. Njegov stari prijatelj, dudlar Jiskra mu pride naznaniti, da se je v Plznu na povelje Lamingerjevo nabralo vse polno hodskega ljudstva. Za Jiskro pridejo v ječo Janova mati, žena in otroci, da se poslové od svojega ljubega očetu. Po preganljivem prizoru, ko Jan jemlje slovo od svojih dragih, priropoče Laminger v ječo in ponudi obsojencu prostost in pomiloščenje, ako se mu pokori in ga prosi odpuščanja. Toda obsojenec ga trdo zavrne: »V robotu pouta nosit — nebudu«.

Takoj se oglasi smrtni zvonec in uklenjenega Jana odpelje krvnik. Predno pa prestopi neustrašeni Hod prag, obrne se k Lamingerju in ga povabi — čez leto dnij pred božjo sodbo ...

Zadnji prizor vrši se zopet na Trhanovskem gradu. Lovska družba sedi pri bogatem obedu, nekaj gostov pleše, nekateri pa pojó. Nakrat se zasliši vaška godba in hodske sužnji prikorakajo mimo grada. Laminger pripoveduje svojim gostom o premaganih Hodih in se porogljivo spominja, da ga je usmrčeni Jan klical pred božji sod. Kar mu postane slabo; premaguje se in si teži z vinom nenavadne slabosti, a zaman. Nakrat omahne. Oder se stemni in Janova podoba prikaže se pred Lamingerja ter mu zakliče: »Lhůta dochází Lomikare, volam tě na Boží soud«. Ko podoba izgine, vzklikne bolešno njegova, k omedlevšemu prihitevša žena: »Mrtev je. Soude Boží!«

Tako zaključuje ta hodska tragedija v okviru opere. Neki tužen duh preveva vso opero; godba soglaša vedno z libretom v žalostni vsebini.

Mej resnimi momenti pa se vrsté včasih tudi jako veseli in živahni. Tako je vaška predpustna slovesnost zelo fino in dovršeno zasnovana.

Originalnost je v obče glavni znak Kovařovičeve godbe. Dasi je skladatelj primeroma mlad, se vidi in sliši iz njegovega dela, da se je pri vseh modernih godbah učil s pridom. Zlasti Masset mu še večkrat uide pod pero; nekateri oddelki pa spominjajo — zlasti v spremljevanju orkestra — tudi Wagnerja. Muzikalno najlepší je drugi prizor tretjega dejanja, kjer se žalost in obup Jana zrcali v lahnih, otožnih pesmih.

Ta najnovejša češka opera ima sicer tudi nekaj slabih strani, nekaj predolgih duetov, premoderno godbo za narodno-zgodovinski libreto i dr., ali v celoti delo v polni meri zasluži veliko pohvalo, katero je našlo pri kritiki in pri občinstvu. K. V—k.

Nozze Orsetti-Barbieri. Udine. — Kakor je v Italijanih navada, so poklonili štirje prijatelji iz Vidma novoporočencema Orsetti-Barbieri krasno prirejeno knjižico, najelegantnejše opremljeno s prekrasnimi, finimi vinjetami. Za kratkim uvodom, s katerim prijatelji poklanjajo knjižico mladima novoporočencema, sledi prevod povesti grofa L. Tolstega: »Kjer je ljubav, tam je Bog«. (Dove c' è carità c' è Dio). Prevel jo je na krasno italijanščino g. Ivan Trinko, ki je tudi med prijatelji-darovalci. Trinko je pač vreden vse hvale, ki ne zamuja nobene prilike, da širi slovansko knjigo, kjer in koder le more.

Razno.

Milka Trnina. Ko je pela v Zagrebu ter so jej Hrvatje delali velikanske ovacije, darovali ji zlatih in srebrnih vencev, vedele smo, da ni le ljubezen do rojakinje, ki navdušuje hrvatsko občinstvo ampak skoro nedosežna umetnost pevke Trnine. Pela je pa tudi zdaj v Londonu med hladnimi Angleži s prav velikim vspehom. »Prosvjeta« piše o njej:

»Milka poje zdaj v Londonu in povsod se piše o njej kakor o Hrvatici (the Croatian prima donna). Ona poje od 3. junija na dvorni operi v Londonu — Convent Garden Theator. Hrvati so dali svetu tudi drugih slavnih pevk, ali večina se je sramovala svojega hrvatskega imena, Milka Trnina ne.

Književnik George Moore pravi o njej, da je to jedna izmed največjih lirikinj tega stoletja. Od vseh pevk, koje je on čul v ulogi »Szolde«, je ona edina, ki je pela to ulogo z vso intenzivnostjo, koja zahteva Wagnerjeva koncepcija.«

Enako laskavo se izražajo tudi drugi kritiki o tej velikej hrvatski pevki.

† **Antonija Nolli.** Umrla je v Ljubljani gospa Antonija Nolli soproga urednika in opernega pevca gospoda Nollija po dolgi in mučni bolezni. Pokojnica je bila blaga žena-rodoljubka in zvesta družica svojemu soprogu.

Odkritje spomenika Adama Mickiewicza se je vršilo 26. in 27. junija v Krakovem s celo vrsto slavnosti, katerih se je vdeležilo tudi mnogo Čehov in Slovakov.

Adam Mickiewicz, do sedaj največji poljski pesnik in pisatelj, se je rodil 24. decembra leta 1798. Dovršivši nauke v Vilni, je poučeval latinski jezik v Koronu, dokler ni bil prognan v Odeso radi nekih političnih nakan proti ruski vladi. Tam je spisal prekrasne: »Krimskie sonete«, ki so prevedeni skoraj v vse evropske jezike. Leta 1828. je izdal v Petrogradu epsko pesem: »Konrad Valleurod«. Potujé po Nemškem, se je seznanil leta 1829. z Goethejem, a v Švici z najboljšim poljskim lirikom Krasinskim. Leta 1830. je spisal odo »Mladini«, ki se je med Poljaki jako udomačila. Svoje najslavnejše delo, krasno epsko pesem »Pan Tadeusz« je napisal v Parizu leta 1834. Iz vse te pesmi zveni vzvišeno rodoljubje in nepopisno hrepenenje po obnovitvi poljske moči. Leta 1840. ga je nastavila francozka vlada na collège de France, kjer je predaval o slovanski literaturi. Leta 1855. je šel po naročilu francoske vlade v Turčijo, kjer je skušal zbrati okolu sebe prostovoljnih čet, da bi ž njihovo pomočjo osvobodil svojo domovino, a ustavila ga je na delu nagla smrt leta 1855.

»Slovenski narod« piše med drugim: »Mickiewicz je bil reformator poljske literature. On je odprl svojemu narodu pot v tisti hram, kjer se rojevajo največje in najblažje misli; on mu je otvoril tempelj kulture, na čigar stenah se tako krasno blesté umotvori poljskega duha. On je bil tisti, ki je s svojimi nesmrtnimi pesmimi in z gorečim svojim rodoljubjem zanetil v zamrlih prsih svojih rojakov ono vročo iskro domovinske ljubezni, ki je zagorela v vznesenih, navdušenih besedah: »Jencze Polska nie zginela!«

Ženske — častniki. Kakor poročajo listi, šteje ameriška vojska čim dalje večje število ženskih vojakov. Pred kratkim je bila imenovana neka mis Nell Ely celo polkovnikom, mis Whittington pa stotnikom, je poveljnica neke kompanije tretjega arkanzaškega

ženskega polka. Gospa Watkatk je vojna korespondentinja ter spremlja kot taka armado. Mlada dekleta iz najboljših rodbin in celo igralke so pripravljene streči ranjenim vojakom.

Doma.

Ako se roka ali noga zvine, dobro je, da se jo drži 15—20 minut v vodi, katera naj bo toliko gorka, kolikor je možno prenašati. Bolečina kmalu odjenja.

Da voda hitro zavré n. pr. če hočeš čaj v hipu napraviti, vzemi steklenico s tankim dnom, nalij jo z vodo in položi jo na tleče oglje. Da steklenica ne počí, ne smeš je zamašiti.

Kako se steklenice čisto operejo. Zreži krompir na drobne koščke in deni ga z nekoliko vode v steklenico. Potem se steklenica nekoliko časa dobro stresa in na to s čisto vodo izplakne.

Ribezljevo vino. Od ribezljevih vejic naj se odtrgajo popolnoma zrele jagode, ter pretlačijo skozi gosto sito v skledo. Kar ostane luščin in zrn na situ, naj se dene v drugo skledo in pusti čez noč namočeno v vodi in sicer se vzame za en liter soka, dva litra vode.

Potem naj se to precedi in skupno sè sokom dene v mali sodček ali veliko steklenico, pridene kilogram sladkorja — na liter soka in dva litra vode, — ter pusti odmašeno na bolj hladnem kraju, da skisa, kakor grozdje. Dotična posoda mora biti seveda polna. Ko se to popolnoma skisa in umiri, dene se v steklenice, ktere naj se prav dobro zamašijo. Tako vino je izborna pijača in čim stareja, tim boljša je.

Cvetlice ohraniš delj časa sveže, ako jim vsak dan menjaš vodo, v katero vsuješ malo solitarja. Popolnoma vele cvetlice moreš zopet oživiti, ako jih deneš v vročo vodo. Kadar je voda ohlajena, odreži jim nekoliko peclje in deni jih zopet v mrzlo vodo.

Za pranje belih, kožnatih rokavic se rabi raztopina mila v vročem mleku. Na pol litra te raztopine vmeša se jeden, v sneg stepen beljak in nekoliko kapljic salmijakovca. Rokavice se oblečejo ter drgnejo z volneno krpo, pomočeno v ono raztopino. Da ostane koža mehka, treba jih sušiti v senci.

Popravek. — Dični naš Gregorčič mi je poslal sledeči popravek: **Škof me ni odslovil, odslovil sem se sam.**

Jaz sem drage volje popravila pomoto, toda toliko je pa vendar le res, da se je odslovil radi napadov, kateri se niso dotikali le njegovih pesmi, ampak njega kot duhovnika. *Márica.*
